

УДК 262.12:241.83:28(477.83/.86)

МИРЯНСЬКИЙ ЧИН СВЯТОГО ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО – ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Сестра ХРИСТИЯНА-МАРІЯ ГОЛОМІДОВА, МЧСВВ

*Монастир Царя Христа ЧСВВ, м. Івано-Франківськ,
вул. Незалежності, 181, Івано-Франківськ, Україна, 76000*

Стаття покликана ознайомити читача з основними віхами історії Мирянського чину Святого Василя Великого з часу його заснування в Українській греко-католицькій церкві в 1897–1898 рр. праведним митрополитом Андреем Шептицьким до наших днів. У статті подається характеристика трьох основних періодів в історії Чину: з часу його заснування до ліквідації УГКЦ на Львівському псевдособорі (1897–1946 рр.); періоду підпілля (1946–1989 рр.) та діяльності Чину після легалізації УГКЦ (1989–2017 рр.). Діяльність Мирянського чину під час підпілля й опісля висвітлюється в основному на прикладі заснування та діяльності Івано-Франківського осередку МЧСВВ.

Ключові слова: *Мирянський чин Святого Василя Великого, МЧСВВ, Третій чин Святого Василя Великого, митрополит Андрей Шептицький, єпископ Яків Тимчук, III ЧСВВ, УГКЦ.*

У 1960–1980-х роках у підпільній Українській греко-католицькій церкві в Галичині активно діяли миряни, які належали до Мирянського Чину Святого Василя Великого і сприяли легалізації Церкви 1989 р. Сьогодні члени Чину продовжують свою активну апостольську діяльність. Дослідження основних віх історії цієї спільноти важливе для історії Василіанського чину та УГКЦ. Дослідження історії Мирянського ЧСВВ¹, які ми провели, дають можливість виокремити важливі етапи розвитку цієї спільноти і зібрати найважливіші відомості з історії Чину. Тема мало розроблена і потребує широкого публічного висвітлення.

Дослідження участі мирян, зокрема і третіх чинів, у підпільній УГКЦ проводив Інститут історії церкви при Українському католицькому університеті у Львові².

У своїй праці «Третій чин» діяльність мирян у чернечих спільнотах УГКЦ відобразив доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Інституту історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені

¹с. Християна Марія Голомідова, МЧСВВ, «Заснування Мирянського Чину Святого Василя Великого в УГКЦ Митрополитом Андреем Шептицьким та віднова його діяльності в підпіллі в Галичині: на прикладі заснування в підпіллі та діяльності осередку МЧСВВ в Івано-Франківську», *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир»*. Збірник наукових праць. Богослов'я, гол. ред. Р. А. Горбань, вип. 9: до 70-тих роковин Львівського псевдо-собору, (Івано-Франківськ: ІФБУ, 2016), 194–211; с. Християна Марія Голомідова, МЧСВВ, «Апостольська праця Мирянського Чину Святого Василя Великого в м. Івано-Франківську в часі сьогодення», *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир»*. Збірник наукових праць. Богослов'я, гол. ред. Р. А. Горбань, вип. 10: до 150-річчя від дня народження єпископа Григорія Хомишина, (Івано-Франківськ: ІФБУ, 2017).

² Упорядники о. Тарас Бублик, Лідія Губич, Оксана Касічник, Марина Качинська, Наталія Кіт, Ірина Коломиєць, о. Андрій Михалейко, *До світла Воскресіння крізь терни катакомб. Підпільна діяльність та легалізація Української Греко-Католицької Церкви*, вид. 2-ге, випр. і доп., ред. Світлана Гуркіна, (Львів: Український католицький університет, 2014), 84.

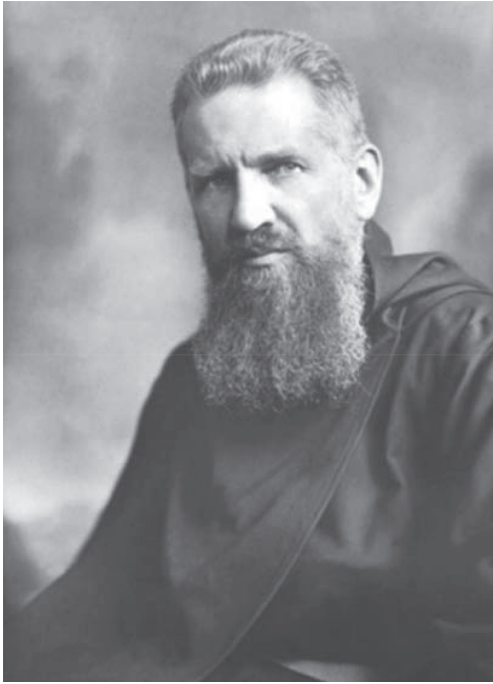

Рис. 1. Митрополит
Андрей Шептицький

Василя Стефаніка О. С. Жерноклеєв³. Важливість цієї теми потребує глибшого дослідження історії МЧСВВ. Метою статті є дослідження основних віх історії МЧСВВ.

Першим періодом в історії Мирянського чину можна визначити час заснування перших братств у 1897–1898 рр. і розвиток III Чину до Львівського псевдособору 1946 р.

На землях Київської Русі правила св. Василя Великого запровадили в XI сторіччі святі Антоній і Теодозій Печерські. В історії Василіанського чину було чимало мирян, які у своє духовне життя вводили правила св. Василя Великого. Наприкінці XIX ст. в УГКЦ на території Перемиської, Львівської та Станіславівської єпархій було засновано Братство Третього чину Святого Василя Великого. Його заснування зніціював під час Добромильської реформи Василіанського чину (1882–1904 рр.) ігумен монастиря Святого Онуфрія у Львові о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, майбутній митрополит (рис. 1).

1897 р. по неділі Мироносиць відбулася василіанська місія в селі Дідушицях Стрийського району Львівської області⁴, в якій брав участь ігумен о. Андрей, ЧСВВ⁵. Як написано в часописі Місіонар за червень 1897 р.: «А вже дуже солодку радість відчували ми в серці, коли багато молодих і старих при кінці місії зголосило охоту, щоби їх порадили, як би то вони могли жити по досконалому, так як колись давні християни, чи б не удалося їм заложити який закон монастирський. І ми їм обіцяли, а як нам pomoже ласка Божя, то не лише у нас, добрі Дідушецькі людоньки, але і скрізь, деінде будете могли жити по монашому – хоч не виходячи навіть зі свого села. Моліться лише о Божу поміч»⁶.

Вже 30 травня 1897 р. отець ігумен знову був у Дідушицях і в дочірній церкві в селі Угольній і заложив там, як записав у своєму щоденнику, «закон С.ВВ.» – осередок Братства Святого Василя Великого⁷.

З цього часу ігумен о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, закладає нові осередки Братства: 3 червня 1897 р. – на Ланах біля Стрия Львівської області⁸; 6 червня 1897-го – у

³ Олег Жерноклеєв, *Третій чин. Миряни в католицьких чернечих спільнотах: нариси історії*. (Івано-Франківськ: Фоліант, 2014), 232.

² «Місіонерські вісті», *Місіонар*, Львів: Жовква, ч. 2. (1897): 30.

⁴ С. Християна-Марія Голомідова, МЧСВВ, «Апостольська праця Мирянського Чину Святого Василя Великого в м. Івано-Франківську в часі сьогодення», *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир»*. Збірник наукових праць. Богослов'я, гол. ред. Р. А. Горбань, вип. 10: до 150-річчя від дня народження єпископа Григорія Хомишина, (Івано-Франківськ: ІФБУ, 2017).

⁵ о. Йосафат Скрутень, ЧСВВ, «У чернечій келії», *Добромильська реформа і відродження Української Церкви*, ред. кол. о. Йосафат Романик, ЧСВВ, о. Йосиф Будаї, ЧСВВ, Михайло Гайковський, Іван Паславський, Ярослав Левків, (Львів: Місіонер, 2003) 267.

⁶ «Місіонерські вісті»: 30.

⁷ Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., Центральний Державний історичний архів України, м. Львів (далі –ЦДІАУ, м. Львів), ф. 358, оп.1, спр. 28, арк. 1–2.

⁸ Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., арк. 2.

м. Кристинополі (тепер м. Червоноград Львівської області)⁹; 16 червня 1897-го – у селі Дахнові, що біля м. Любачева (тепер Польща)¹⁰; 27 червня 1897-го – у м. Стрию Львівської області¹¹; 7 липня 1897-го – у с. Русові Снятинського району Івано-Франківської області¹²; 11 липня 1897-го – у Львові¹³, ймовірно в єзуїтському костелі Святих Петра і Павла¹⁴; 18 липня 1897-го – у Раві (Руській) Жовківського району Львівської області¹⁵; 9 січня 1898-го – у селі Скваряві (Золочівського чи, можливо, Жовківського району Львівської області)⁹. Збережені списки ради Братства с. Дахнова¹⁶ і с. Русова¹⁷, на думку автора, написав ігумен о. Андрей Шептицький, ЧСВВ.

19 червня 1898 р. у Львові при монастирі Святого Онуфрія (рис. 2) відбулося зібрання чоловічого Братства¹⁸, а 24 липня 1898 р. – вибори ради Братства¹⁹. Збереглися списки чоловічого Братства (23 членів)²⁰, жіночого (72 членів)²¹ та ради Братства (9 членів)²². Львівське братство мало свою печатку з написом – Братство закону Святого Василя Великого²³.

Рис. 2. Монастир Святого Онуфрія у Львові

⁹Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹Ibid, арк. 3.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ Списки членів релігійного товариства «Братство закона св.Василя Великого,» 1898, ЦДІАУ, м. Львів, Ф. 684, оп.1, спр. 2606, арк. 15.

¹⁵ Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., арк. 4.

¹⁶Ibid, арк. 10.

¹⁷ Списки членів релігійного товариства «Братство закона св.Василя Великого,» арк. 6.

¹⁸ Ibid, арк. 14.

¹⁹ Ibid, арк. 3.

²⁰ Ibid, арк. 13.

²¹ Ibid, арк. 9–10.

²² Ibid, арк. 13.

²³ Ibid.

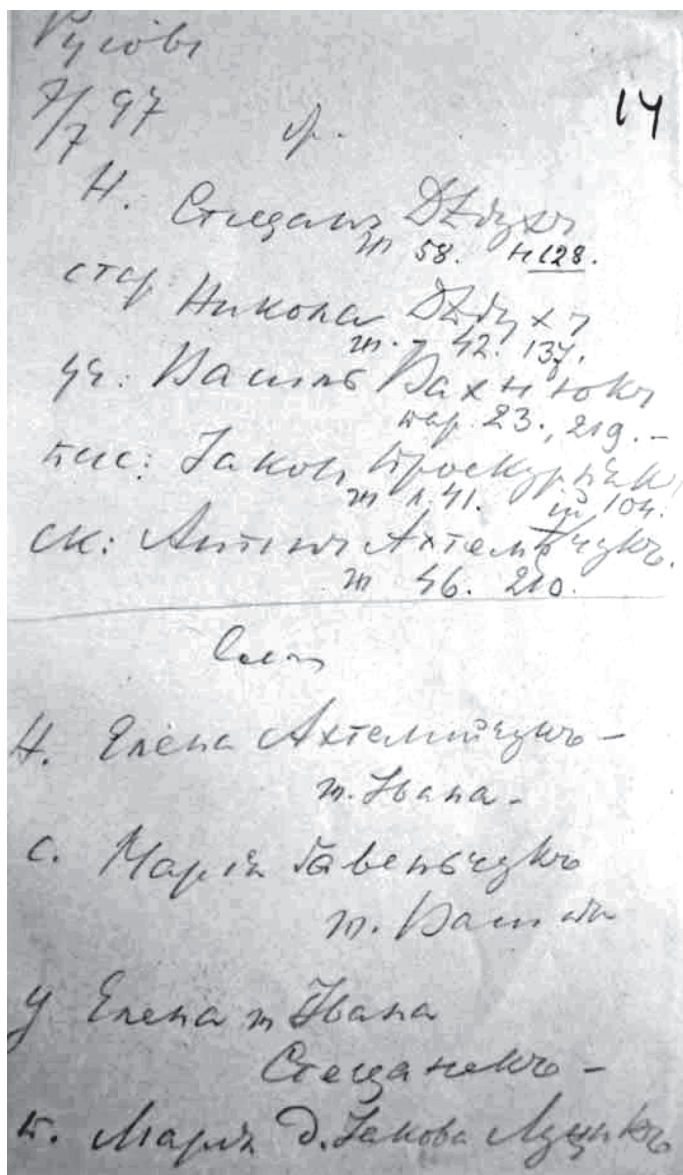

Рис. 3. Братство Св. Василя Великого
3-го закону 1898 р.: рада с. Русова Снятинського
району Івано-Франківської області, яку написав
ігумен о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, 1897 р.Б.

Перші закладені братства ігумен коротко називав – «закон С.ВВ.»²⁴, «закон Ч.С.ВВ.»²⁵, «братство З.С.ВВ.»²⁶, «братство Ч.С.ВВ.»²⁷. Засноване у Львові 1898 р. Братство мало назву – Братство Святого Василя 3-го закону²⁸ (рис. 3, 3а). Осередки Братства ігумен о. Андрей, ЧСВВ засновував протягом 1897–1898 рр. під час василіанської місії²⁹ або після неї³⁰ і одночасно здійснював духовний провід його членів, приїжджаючи і виголошуючи «духовні науки»³¹. Головний осідок Братства був при монастирі Святого Онуфрія у Львові. Братства могли поділятися на чоловічу і жіночу групи і кожна з них могла мати окрему раду³².

Для врегулювання успішної діяльності заснованого Братства Св. Василя Великого 3-го закону ігумен о. Андрей Шептицький, ЧСВВ уклав Статут, який має назву: «Правила сьв. Отця Н. Василя В. для людей мірських»³³ (рис. 4). До наших днів зберігся рукопис першого розділу Правил: «О прийнятю, новіціяті і професії»³⁴. На думку автора, він написаний рукою ігумена о. Андрея Шептицького, ЧСВВ.

Вже 26 серпня 1898 р. о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, передав свій уряд ігумена о. Платонідові Філясу, ЧСВВ, отримавши нове призначення – професора моральності і догматики в

²⁴ Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., арк. 1–2.

²⁵ Ibid, арк. 3.

²⁶ Ibid, арк. 5.

²⁷ Ibid, арк. 6.

²⁸ Списки членів релігійного Товариства «Братство закона св. Василя Великого,» арк. 2, 13.

²⁹ Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., арк. 2.

³⁰ Місіонерські вісті»: 29–30; Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., арк. 1, 2, 3, 5.

³¹ Записні книжки, щоденник Шептицького А., 1897–1914 рр., арк. 2, 14, 20.

³² Списки членів релігійного товариства «Братство закона св. Василя Великого,» арк. 13, 14, 16.

³³ о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, *Правила сьв. Отця Н. Василя В. для людей мірських.* (Жовква: оо. Василян, 1912), 32.

³⁴ Списки членів релігійного товариства «Братство закона св. Василя Великого,» арк. 8.

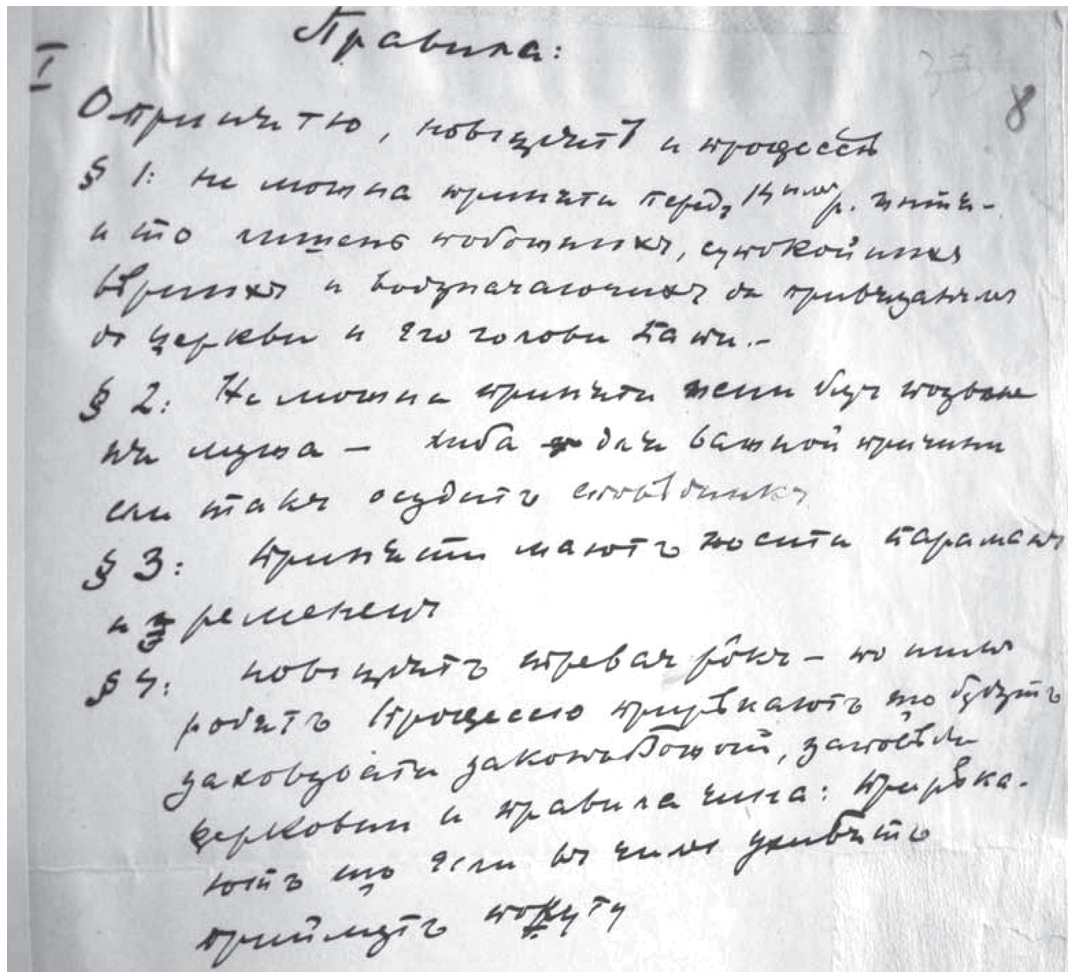

Рис. 3а. Рукопис перших Правил для Братства Св. Василя Великого 3-го закону,
який написав ігумен о. Андрей Шептицький, ЧСВВ

Рис. 4. «Правила сѣв. Отця Н. Василя В. для людей мірских», 1912 р.Б.

Кристинополі³⁵. 17 вересня 1899 р. у Львові в соборі Св. Юра відбулась його єпископська хіротонія, і він став Станиславівським єпископом. 17 грудня 1900 р. Андрея Шептицького було номіновано Галицьким митрополитом, і 17 січня 1901 р. в соборі св. Юра у Львові відбулась його інтронізація.

Згодом Братства були ще засновані при василіанських монастирях в Бучачі, Дрогобичі³⁶ і, можливо, в Станиславові³⁷. Протоархімандрит о. Павло П. Миськів, ЧСВВ, у своєму листі згадує про братства в Закарпатській провінції Св. Миколая³⁸. Братства були засновані і за межами України – у Північній і Південній Америці, куди отці василіани виїжджали на місії³⁹. Є згадка і про Братство в Стрию, яке 1914 р. налічувало 181 осіб⁴⁰.

Митрополит Андрей Шептицький 4 березня 1905 р. в Крехові написав Пастирське послання до духівництва «Про церковне братство», в якому запропонував «Нарис Статутів» добре зорганізованого церковного братства. В цьому розділі він пише про мету заснованих братств: «*Браття і сестри вступають добратства, щоб старатися про якнайліпше сповнення Божих заповідей і щоби спільними силами виконувати добрі діла любові ближнього для добра громади*»⁴¹. Члени Третього Чину мали ще «*завдання допомагати Отцям Василіанам у всіх видах апостоляту, а також обороняти серед мирян вчення і авторитет Католицької Церкви від різних інсинуацій*»⁴². Є згадка, що до Чину «*належали найкращі та найбільш заслужені члени Апостольства молитви*»⁴³.

У монастирській бібліотеці отців василіан в Римі зберігаються «Правила сьв. Отця Н. Василя В. для людей мірських» (2-ге видання, 1912 р.) з підписом митрополита Андрея про дозвіл на друк за номером 3050/12 від 23 жовтня 1912 р. Всі 11 розділів Правил збігаються зі змістом запропонованого митрополитом Андреем у Пастирському посланні до духівництва «Нарису Статуту» прицерковного Братства, відповідно відкоректованим для членів Братства Св. Василя Великого⁴⁴. II, III, IV розділи Правил написані на основі I, II, III розділів Правил Францисканського Третього чину світських, затверджених Папою Левом XIII апостольською конституцією «*Misericors Dei Filius*» 30 травня 1883 р.⁴⁵ Правила

³⁵ о. Йосафат Скрутень, ЧСВВ, «У чернечій келії», 268.

³⁶ о. Йосафат Воротняк, ЧСВВ, «Душпастирська діяльність реформованих василіан, «Добромільська реформа і відродження Української Церкви», ред. кол. о. Йосафат Романик, ЧСВВ, о. Йосиф Будаї, ЧСВВ, Михайло Гайковський, Іван Паславський, Ярослав Левків, (Львів: Місіонер, 2003), 132.

³⁷ І. Креховецька, «Він заснував монастир на Майзлях», Івано-Франківськ: *Нова Зоря*, № 48, 10 грудня 1997.

³⁸ Статути Третього Чина Св. Василя Великого, (Рим: оо. Василіан у Гроттаферрата, 1955), 3.

³⁹ О. Володимир Бурко, ЧСВВ, «Бразилійська Провінція Святого Йосифа», *Нарис історії Василіанського Чину святого Йосафата* (Analecta OSBM. Series II, sectio I, Vol. 48), (Рим: оо. Василіан, 1992), 507.

⁴⁰ Стрий: від витоків до сучасності. Частина 3. Режим доступу: www.striy.com.ua > Історія > Загальна історія міста.

⁴¹ Андрей Шептицький, «Пастирське послання до Духовенства про церковне братство», Режим доступу: www.laitiugcc.org.ua/contact.html / <http://www.laitiugcc.org.ua/dokumenty-ugkc.html>.

⁴² о. Йосафат Воротняк, ЧСВВ, «Душпастирська діяльність реформованих василіан», 132.

⁴³ Ibid, 132.

⁴⁴ о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, *Правила сьв. Отця Н. Василя В. для людей мірських*. (Жовква: оо.Василіан, 1912), 32.

⁴⁵ Олег Жерноклеєв, *Третій чин*, 140–149.

були мовно виправлені⁴⁶ і 1932 р. було їх третє видання: «Правила св. отця н. Василя В. для людей світських»⁴⁷.

Духовний провід членів братств, заснованих при василіанських монастирях, здійснювали призначені для цієї місії отці василіани. У василіанських документах, зокрема у хроніці монастиря Св. Онуфрія у Львові, знаходимо короткі записи про духовних провідників Братства. Вже 1906 р. у василіанській хроніці Братство записувалось як III Чин⁴⁸. Провідниками III Чину при василіанському монастирі у Львові були: звіт 1900-го до 1904 рр. – о. Атаназій Филипів, ЧСВВ⁴⁹; від 1907-го до 1909 р. – о. Митрофан Михняк, ЧСВВ⁵⁰; до 10.05.1917 р. – о. Антоній Мартинюк, ЧСВВ⁵¹; з 28.05.1917 р. – о. Гліб Кінах, ЧСВВ⁵²; до 21.02.1921р. – о. Софрон Дякович, ЧСВВ⁵³; з 21 лютого 1921 р. – о. Віталій Градюк, ЧСВВ⁵⁴; 1922 – 1923 рр. – ігумен о. Ігнатій Тисовський, ЧСВВ⁵⁵; 1924 р. – о. Платон Мартинюк, ЧСВВ⁵⁶; від 27.01.1924, 1925 рр. – о. Павло Теодорович, ЧСВВ⁵⁷; 1927 р. – о. Мирон Лисак, ЧСВВ⁵⁸; 1928 – 1931 рр. – о. Павло Жупанський, ЧСВВ⁵⁹; від 10.09.1931 р.⁶⁰ до 2.02.1933 р.⁶¹ та з 14.07.1934 р. до 1939 р. – о. Яким Сеньківський, ЧСВВ⁶²; 1939 р. – о. Маркіян Когут, ЧСВВ та о. Роман Лукань, ЧСВВ⁶³; 1940–1941 р. – о. Маркіян Когут, ЧСВВ⁶⁴.

Блаженний преподобномученик о. Яким Сеньківський, ЧСВВ, у хроніці монастиря Св. Онуфрія зробив запис, що 12 лютого 1937 р., на свято Трьох Святителів, члени Чину відновили свої приречення і 172 запричащалось⁶⁵. Можна припустити, оскільки не всі могли бути присутні на віднові обітів, що загальна кількість членів III Чину у Львові

⁴⁶ Електронний лист о. Порфирія Підручного, ЧСВВ до с. Християни Марії Голомідової, МЧСВВ по питанню мовного виправлення «Правил Св. отця н. Василя В. для людей світських», 3-тє видання, 1932 р., Рим, 17 травня 2016, архів с. Християни Марії Голомідової, МЧСВВ.

⁴⁷ О. Андрей Шептицький, ЧСВВ, *Правила Св. отця н. Василя В. для людей світських*. (Жовква: ЧСВВ, 1932). 32с.

⁴⁸ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1903–1917 рр., ЦДІАУ, м. Львів, Ф. 684, оп.1, спр. 2195, арк. 25.

⁴⁹ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1931–1937 рр., ЦДІАУ, м. Львів, Ф. 684, оп.1, спр. 2197, арк. 220.

⁵⁰ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1903–1917 рр., арк. 25.

⁵¹ Ibid, арк. 160.

⁵² Ibid, арк. 164.

⁵³ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1920–1930 рр., ЦДІАУ, м. Львів, Ф. 684, оп.1, спр. 2196, арк. 8.

⁵⁴ Книга протоколів «конзульт» внутрішніх нарад членів ради при ігуменові монастиря, 1896–1923 рр., ЦДІАУ, м. Львів, Ф. 684, оп.1, спр. 2198, арк. 82.

⁵⁵ *Catalogus Ordinis S. Basilii Magni (Далі Catalogus) Congregationis Ruthenae S S. Salvatoris ineunte anno MCMXXII*. Żovkva: Typographia P P. Basilianorum, 1922, 14; *Catalogus*, 1923, 16.

⁵⁶ *Catalogus*, 1924, 13.

⁵⁷ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1920–1930 рр., арк. 62; *Catalogus*, 1925, 14.

⁵⁸ *Catalogus*, 1927, 7.

⁵⁹ *Catalogus*, 1928, 8; *Catalogus*, 1929, 8; *Catalogus*, 1930, 7; *Catalogus*, 1931, 7.

⁶⁰ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1931–1937 рр., арк. 4.

⁶¹ Ibid, арк. 50.

⁶² Ibid, арк. 67; *Catalogus Ordinis Basiliani Sancti Josaphat (Далі Catalogus) Provinciae S S. Salvatoris ineunte anno 1938 LV*. Żovkva: Typographia P P. Basilianorum, 1938, 17.

⁶³ *Catalogus Ordinis Basiliani Sancti Josaphat (Далі Catalogus) Provinciae Haliciensis SS. Salvatoris ineunte anno 1939 LVI Leopoldis 1939*. Typographia P P. Basilianorum in Żovkwa, 16.

⁶⁴ *Catalogus Ordinis Sancti Basilii Magni Provinciae Haliciensis SS. Salvatoris 1940–1941 Leopoldis 1943*, 12.

⁶⁵ Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1931–1937 рр., арк. 167.

1937 р. була понад 200 осіб. Блаженний Яким, ЧСВВ записав також у хроніці монастиря назви духовних наук, які він виголосив для членів Чину у Львові в 1935–1937 рр. Ось деякі з них: 31 березня 1935 р., в Хрестопоклінну неділю, – «про значення терпіння в житті християнина»⁶⁶; 1 грудня 1935 р. – «про засоби до піддержання в нас любові Божої»⁶⁷; 1 червня 1936 р. – «про наслідування Христа в покорі і лагідності»⁶⁸. На конференції 29 листопада 1936 р.: «Чого вчить нас святий Йосафат? Правдивої побожності, любові до рідного обряду, духу покути, горячої прив'язаності до св.Католицької Церкви»⁶⁹. 9 травня 1937 р. – «про спосіб належного почитання Пречистої Диви Марії в місяці травні»⁷⁰; 29 серпня 1937 р. – «про значення III Чину для людської суспільності»⁷¹. Останньою записана наука о. Якіма, ЧСВВ, 28 листопада 1937 р. – «III бесіда аскетична св. Василя Великого»⁷².

Провідниками III Чину при василіанському монастирі у Кристинополі були: о. Теодозій Галушинський, ЧСВВ, який перебував у монастирі від 1910-го до 1913 р.⁷³; 1921–1924 рр. – о. Маркіян Марисюк, ЧСВВ⁷⁴; 1925–1933 рр. – о. Пасив Шевага, ЧСВВ⁷⁵; 1937 р. – о. Іларіон Колодій, ЧСВВ⁷⁶; 1938–1939 рр. – о. Йосиф Ридель, ЧСВВ⁷⁷.

Провідниками III Чину при василіанському монастирі в Бучачі були: 1916 р. – о. Порфирій Боднар, ЧСВВ⁷⁸; 1921 р. – ігумен о. Платон Мартинюк, ЧСВВ⁷⁹; 1922–1926 рр. – о. Модест Пелех, ЧСВВ⁸⁰; 1927 р. – о. Василь Каменецький, ЧСВВ⁸¹; 1928 р. – о. Павло Теодорович, ЧСВВ⁸²; 1929 р. – о. Йосафат Хома, ЧСВВ⁸³; 1930 р. – о. Йосафат Маркевич, ЧСВВ⁸⁴; 1931 р. – о. Євтимій Бобрецький, ЧСВВ⁸⁵; 1932 р. – о. Матей Шипітка, ЧСВВ⁸⁶; 1933 р. – о. Олександр Савчук, ЧСВВ⁸⁷; 1937–1939 рр. – о. Порфирій Сивак, ЧСВВ⁸⁸.

---

⁶⁶Ibid, арк. 87.

⁶⁷Ibid, арк. 113.

⁶⁸Ibid, арк. 129.

⁶⁹Хроніка монастиря св. Онуфрія у Львові, 1931–1937 рр., арк. 159.

⁷⁰Ibid, арк. 178.

⁷¹Ibid, арк. 200.

⁷²Ibid, арк. 214.

⁷³О. Йосафат Воротняк, ЧСВВ, «Душпастирська діяльність реформованих василіан», 132.

⁷⁴Catalogus, 1921, 12; Catalogus, 1922, 13; Catalogus, 1923, 16; Catalogus, 1924, 12.

⁷⁵Catalogus, 1925, 12; Catalogus, 1926, 13; Catalogus, 1927, 14; Catalogus, 1928, 15; Catalogus, 1929, 16; Catalogus, 1930. – S. 16; Catalogus, 1931. – S. 17; Catalogus Ordinis PP. Basilianorum S-ti Josaphat (Далі Catalogus) ineunte anno 1932. Žovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1932. – S. 22; Catalogus Provinciae SS. Salvatoris Ordinis Basiliani S-ti Josaphat (Далі Catalogus) ineunte anno 1933. Žovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1933, 21.

⁷⁶Catalogus Ordinis Basiliani S-ti Josaphat Provinciae SS. Salvatoris (Далі Catalogus) ineunte anno 1937. Žovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1937, 16.

⁷⁷Catalogus, 1938, 16; Catalogus, 1939, 15.

⁷⁸Catalogus, 1916, 10.

⁷⁹Catalogus, 1921, 6.

⁸⁰Catalogus, 1922. – S. 6; Catalogus, 1923. – S. 8; Catalogus, 1924. – S. 6. Catalogus, 1925. – S. 6; Catalogus, 1926, 6.

⁸¹Catalogus, 1927, 8.

⁸²Catalogus, 1928, 9.

⁸³Catalogus, 1929, 8.

⁸⁴Catalogus, 1930, 8.

⁸⁵Ярослав Стоцький, *Монастир отців Василіан Чесного Хреста Господнього в Бучачі, 1712–1996*. (Львів: Місіонер, 1997), 92–93.

⁸⁶Catalogus, 1932, 14.

⁸⁷Catalogus, 1933, 10.

⁸⁸Catalogus, 1937, 7; Catalogus, 1938, 8; Catalogus, 1939, 7.

Провідниками III Чину при василіанському монастирі у Дрогобичі були: 1927 р. – о. Павло Жупанський, ЧСВВ⁸⁹; 1928 р. – о. Мирон Лисак, ЧСВВ⁹⁰; 1929 р. – о. Йосиф Заячківський, ЧСВВ⁹¹; 1930 р. – о. Дам'ян Ковалюк, ЧСВВ⁹², 1939 р. – о. Яким Сеньківський, ЧСВВ⁹³, який 1941-го загинув мученицькою смертю в Дрогобицькій тюрмі. 27 червня 2001 р. папа Іван-Павло II о. Якіма Сеньківського, ЧСВВ, проголосив блаженным преподобномучеником УГКЦ.

Провідником III Чину і його засновником при василіанському монастирі в Станиславові в другій половині 1930-х рр., зі спогадів І. Креховецької, був ігумен о. Йосиф Лучинський, ЧСВВ⁹⁴. Ця інформація потребує ще свого дослідження, оскільки в Каталогах ЧСВВ за 1937–1941 рр. записи про III Чин при монастирі в Станиславові відсутні⁹⁵.

До Другої світової війни добре були розвинуті братства Третього чину, засновані при василіанських монастирях у Львові, Кристинополі, Бучачі і Дрогобичі.

Раніше писалось, що найраніша згадка про Мирянський чин Святого Василя Великого належить до 1912 р.⁹⁶. Ще одна думка існує, що його заснував під час підпілля владики Яків Тимчук, ЧСВВ⁹⁷. Зі свідчень історика Василіанського чину о. Порфирія Підручного, ЧСВВ, з Рима⁹⁸ та кандидатів історичних наук Юрія Стецика і Богдана Лазорака⁹⁹ з Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка офіційно братства Св. Василя Великого в нашій Церкві в XVII–XVIII ст. були відсутні. З недавніх проведених досліджень ієродиякона Богдана П'єтнотка, ЧСВВ, ще 225 р. тому, 1792-го о. Тимофій Щуровський, ЧСВВ зробив спробу закласти при монастирі в Білій (Польща) новіціат для терціаріїв Закону св. Василя Великого, але не отримав на це згоди законної влади¹⁰⁰. Отже, на цей час заснування ігуменом о. Андреем Шептицьким, ЧСВВ¹⁰¹, 30 травня 1897 р. Братства в с. Дідушицях і в дочірній церкві в с. Угольній Стрийського району Львівської області є надранішою датою, яку ми можемо вважати часом заснування Мирянського ЧСВВ в УГКЦ, а його засновником – праведного митрополита Андрея Шептицького.

Другим періодом в історії Мирянського ЧСВВ можна визначити час підпільної його діяльності, який тривав від заборони діяльності УГКЦ на Львівському псевдособорі 1946 р. до легалізації Церкви 1989 р. З часу ліквідації УГКЦ Третій чин офіційно припинив своє існування і його члени ввійшли в структуру підпільної УГКЦ.

⁸⁹ Catalogus, 1927, 10.

⁹⁰ Catalogus, 1928, 11

⁹¹ Catalogus, 1929, 12.

⁹² Catalogus, 1930, 12.

⁹³ о. Йосафат Воротняк, ЧСВВ, «Душпастирська діяльність реформованих василіан», 132.

⁹⁴ І. Креховецька, «Він заснував монастир на Майзлях.»

⁹⁵ Catalogus, 1937, 22–23; Catalogus, 1938, 22–23; Catalogus, 1939, 21; Catalogus, 1940–1941, 14.

⁹⁶ О. Йосафат Воротняк, ЧСВВ, «Душпастирська діяльність реформованих василіан», 132.

⁹⁷ Упорядники о. Тарас Бублик, Лідія Губич, Оксана Касічник, Марина Качинська, Наталія Кіт, Ірина Коломиєць, о. Андрій Михалейко, *До світла Воскресіння крізь терни катакомб*, 48.

⁹⁸ Електронний лист о. Порфирія Підручного, ЧСВВ до с. Християни Марії Голомідової, МЧСВВ про існування Братств Святого Василя Великого в XVII–XVIII ст. в УГКЦ, Рим, 22 травня 2016 р., архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

⁹⁹ Усні свідчення Юрія Стецика та Богдана Лазорака з Дрогобича про існування братств Святого Василя Великого в XVII–XVIII ст. в УГКЦ, 2016.

¹⁰⁰ ks. diakon Bogdan Pietnoczko OSBM, «Ojciec Tymoteusz Szczurowski OSB Misprawa powiejszatu w Bialej,» *Василіани у світі: минуле і сьогодення. Bazylianie w swiecie przeszloscorazterazniejszosc, Biblioteka «Bazylianskich Studiow Historycznych,»* t. 2, ред. о.д-р Василь Парасюк, ЧСВВ, (Warszawa: «Bazyliada,» 2017), 78.

¹⁰¹ Записні книжки, щоденник Шептицького А., арк. 1–2.

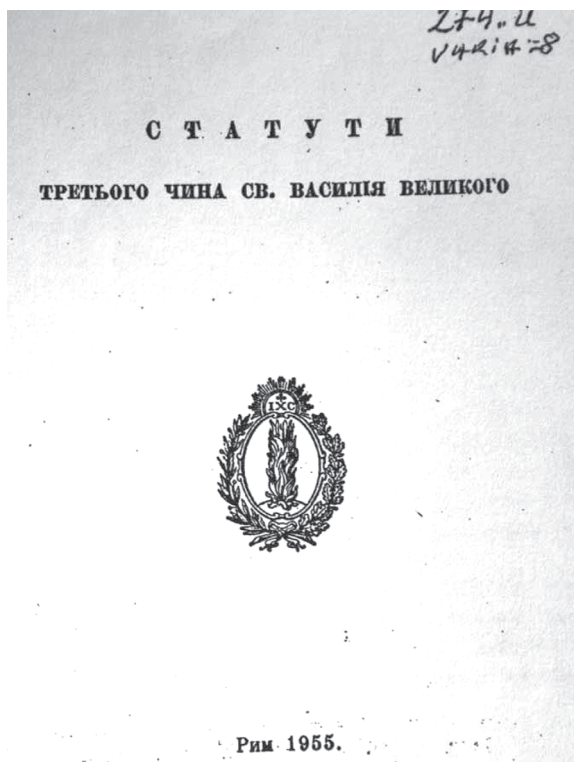

Рис. 5. Статути Третього Чина Святого Василя Великого, титульна сторінка (1955 р.)

Рис. 6. Владика Яків Тимчук, ЧСВВ

1955 р. в Римі згідно з рішеннями Генеральної капітули Василіанського чину 1953 р. було укладено Статути Третього чину Святого Василя Великого¹⁰² (рис. 5). У листі протоархімандрита о. Павла П. Миськіва, ЧСВВ, яким проголошувалися Статути, зазначається: «Підкреслити треба, що сила і справність нашого Третього Чина буде не в числі, а добірності його членів, які своїм взірцевим життям, своєю непохитною відданістю Чині та його ідеалам насправді заслуговували б на те багатство привілеїв та духовних ласк, що ним їх зо свого боку обділяє наш Чин»¹⁰³.

В 1960–1980 рр. для допомоги катакомбній Церкві в Україні отці василіани відновлюють та активізують діяльність тодішніх осередків Третього чину і Апостольства молитви та заснують нові. Особлива заслуга в заснуванні і організації їхньої діяльності належить їхньому духовному провідникові владичі Якову Тимчукові, ЧСВВ¹⁰⁴ (рис. 6).

В підпіллі члени Третього чину користувались Уставом III ЧСВВ, який, зі спогадів протоігумена о. Дам'яна Богуна, ЧСВВ, уклав владика Яків¹⁰⁵. На думку професора О. Жерноклеєва, в підпіллі користувались саме Уставом, враховуючи тогочасні реальні умови життя.

Зі спогадів владика Софрона Дмитерка, ЧСВВ, зорганізовані групи Третього чину і Апостольства молитви, «надзвичайно згуртовували людей, підтримували у них вогонь католицької віри, готуючи таким чином Греко-Католицьку Церкву до виходу з підпілля»¹⁰⁶.

¹⁰² Статути Третього Чина Св. Василя Великого, 1955, 23; Statuta Associationis Aggregatorum Ordinis S-ti Basilii Magni (ad instar Tertii Ordinis), 1955.

¹⁰³ Статути Третього Чина Св. Василя Великого, 1955, 5–6.

¹⁰⁴ Дуткевич В. Промова на Академії Владика Якова Тимчука, ЧСВВ. Режим доступу: <http://www.buchacheparchy.org.ua/pro-vladyku-jakova-tymchuka.html>.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ibid.

У Львові, зі спогадів владика Софрона, члени Третього чину і Апостольства молитви збирались по 30 і більше осіб у трьох–чотирьох місцях міста в першу п'ятницю, де владика Яків¹⁰⁷ проводив богослужіння, давав науки, сповідав.

Осередки Третього чину, які зорганізував владикв Яків, діяли в таких містах: Львові, Жовкві, Дублянах, Бучачі, Борщеві, Заліщиках і Чорткові та в багатьох інших містах і селах Львівської і Тернопільської областей. Духовний провід членів Чину здійснювали: владика Яків Тимчук, ЧСВВ, о. Анастасій Ключик, ЧСВВ, о. Матей Шепітка, ЧСВВ, о. Антоній Масюк, ЧСВВ, о. Йосиф Холод, ЧСВВ, о. Макарій Розумійко, ЧСВВ, о. Петро Дутчак, III ЧСВВ, та інші отці.

В Івано-Франківській області осередки Третього чину були зорганізовані: в містах Калуші, Коломиї, Долині, Болехові; в селищах міського типу Перегінському Рожнятівського району, Делятині, Ланчині Надвірнянського району; в селах Чорних і Білих Ославах, Заріччі, Лоевій Надвірнянського району, Герині Долинського району, Яківці, Жукові, Бортниках Тлумацького району, Старих Кутах Косівського району, Кінчаках Галицького району Івано-Франківської області та ін.

В місті Калуші і в смт Перегінському Рожнятівського району владика Яків на початку 1980-х років зорганізував два осередки Третього чину в загальній кількості 44 особи. Духовний провід членів Чину здійснював владика Яків і о. Орест Пітулей, III ЧСВВ. Довголітньою настоятелькою осередків була їмость с. Тарсикія-Ольга Пітулей, III ЧСВВ¹⁰⁸. В Коломиї та районі провід членів Чину здійснювали владика Яків, о. Іван Возняк, ЧСВВ, о. Іван Репела. На теренах Надвірнянщини, Яремчівщини і Косівщини духовний провід членів здійснював о. Іван Бойко, III ЧСВВ. Йому допомагав о. Іван Качанюк. Настоятелькою була с. Єлизавета Розалія Струк, III ЧСВВ, з Чорних Ослав Надвірнянського району.

Осередок Третього чину під час підпілля зорганізував владика Яків і в Івано-Франківську. Ініціаторкою його створення є Христина Сливінська, рідна сестра о. Онисима Шуплата, ЧСВВ, від якого вона довідалась про Чин. Мати Ірина Янович, ЧСВВ, провінційна настоятелька сестер василіанок, вступ сестер до Третього чину поручила зорганізувати с. Оресті Колюх, ЧСВВ¹⁰⁹. 21 вересня 1977 р., на свято Різдва Матері Божої, відбулись облечини перших п'ятьох сестер¹¹⁰. Настоятелькою групи вірогідно була с. Христофора-Христина Сливінська, III ЧСВВ.

---

¹⁰⁷ Інтерв'ю з владикою Софроном Дмитерко, ЧСВВ від 26 листопада 1993, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юер: д-р Борис Гудзяк. Архів Інституту історії Церкви Українського католицького університету у Львові, П-1-1-419.3, 20–21.

¹⁰⁸ Інтерв'ю з їмостью с. Тарсикією-Ольгою Пітулей, III ЧСВВ, 1931 р. н., м. Калуш. Аудіозапис 29.12.2014. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

¹⁰⁹ Лист с. Орести Колюх, ЧСВВ, 1917 р. н. про заснування III (Третього) Чину Святого Василя Великого в Івано-Франківську. Івано-Франківськ. Рукопис, архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ; Лист с. Орести Колюх, ЧСВВ, 1917 р. н. до с. Марії-Анни Вінтоняк, III ЧСВВ, 1942 р. н., від 16.03.1994, м. Івано-Франківськ. Рукопис, архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ; Інтерв'ю з Анною Мериндою (с. Наталія-Анна Меринда, III ЧСВВ), 1930 р. н., від 12.04.1995, м. Івано-Франківськ. Інтерв'ю'ер: Н. Павликівська, Архів Інституту історії Церкви Українського католицького університету у Львові, П-1-1-350, 1–2.

¹¹⁰ Лист с. Орести Колюх, ЧСВВ, 1917 р. н., про заснування III Чину Святого Василя Великого в Івано-Франківську; Образки св. Василя Великого їмості с. Терези-Анни Шуплат, III ЧСВВ, 1900 р. н., фотокопія, та с. Магдаліни-Марти Бобрикович, III ЧСВВ, 1911 р. н., оригінал, з датою їхніх облечин – 21 вересня 1977, м. Івано-Франківськ, архів с. Християни Марії Голомідової, МЧСВВ.

11 грудня 1977 р. в місті відбулись обличчии другої групи Третього чину в кількості шести осіб. Групу зорганізувала і стала її настоятелькою с. Наталія Анна Меринда, III ЧСВВ¹¹¹. 15 лютого 1982 р., на свято Стрітіння Господнього, відбулись обличчии третьої групи. Її настоятелькою стала с. Марія-Євстахія Волчовська, III ЧСВВ¹¹². В середині 1980-х років у місті зорганізувалась четверта група в кількості 10-ти сестер. Її настоятелькою стала с. Магдалина-Марта Бобрикович, III ЧСВВ¹¹³. Загальна кількість членів III Чину, що належала до чотирьох груп міста – близько 30.

В попередніх дослідженнях висловлено думку, що головним ініціатором відновлення Третього чину в Івано-Франківську в підпіллі був о. Роман Винничук, а група с. Наталії Меринди, III ЧСВВ, була першою групою в місті¹¹⁴. Згідно з віднайденими новими документами ініціаторкою створення осередку Чину в підпіллі в місті була с. Христофора Сливінська, III ЧСВВ, і група сестер, які вступили до Чину 21 вересня 1977 р., в місті була першою.

Всі родини членів Третього чину міста і області владика Яків і о. Петро Дугчак, III ЧСВВ посвятили Пресвятому Серцю Ісусовому і щороку відновлювали посвяту. Члени Чину провадили своє духовне життя згідно з Уставом III ЧСВВ¹¹⁵. Зі свідчень і спогадів сестер та членів їхніх родин, члени Чину Івано-Франківського осередку допомагали підпільним священикам УГКЦ. Майже у всіх помешканнях сестер владики й отці відправляли богослужіння, сповідали, давали духовні науки, уділяли Святі Тайни Хрещення і Подружжя. Сестри надавали при потребі священикам притулок, опікувалися хворим о. Іваном Демушкою. Майже всі сестри вміли і дякували при службі Божій, а також їздили дякувати і в навколишні села, прислужували священикам і допомагали пожертвами, переховували церковні речі, катехизували дітей і дорослих, підготовляли їх до сповіді, давали знати, в кого потрібно було охрестити дитину, дати шлюб чи покликати до хворих і умираючих. Сестри особливо старались дбати за християнське виховання у своїх сім'ях і родинях. Сестри виготовляли і поширювали релігійні образки, робили переклади духовної літератури з іноземних мов, шили священичі ризи, вишивали обруси на престоли, неодноразово допомагали священикам привозити церковні речі з Прибалтики, друкувати і поширювати молитви, друкувати документи, з якими підпільні владики УГКЦ їздили до Москви, складали списки людей, які бажали легалізації УГКЦ, і всі члени Третього чину були поставили свої підписи. Деякі родини членів Чину зазнали переслідування¹¹⁶.

---

¹¹¹ Списки членів III ЧСВВ м. Івано-Франківська в підпіллі, які написала с. Ореста Колюх, ЧСВВ, 1917 р. н., м. Івано-Франківськ, рукопис, архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ; Інтерв'ю з Анною Мериндою, 1930 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 10.05.2014. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

¹¹² Інтерв'ю з с. Таїсією-Марією Довбенко, III ЧСВВ, 1956 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 15.11.2014. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

¹¹³ Лист с. Орести Колюх, ЧСВВ, 1917 р. н., про заснування III Чину; Інтерв'ю з с. Марією-Анною Вінтоняк, III ЧСВВ, 1942 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 9.11.2012. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

¹¹⁴ Олег Жерноклеєв, *Третій чин*, 119.

¹¹⁵ Устав III Чину Святого Василя Великого. На більшу Божу славу і честь Пресвятої Богородиці, Святого Йосифа Обручника, Святого Василя Великого, Святого Священномученика Йосафата, Святого Ангела Хоронителя, Святої Мокрини і всіх Святих. Фотокопія рукопису Уставу III ЧСВВ с. Єлизавети-Розалії Струк, III ЧСВВ, архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ; с. Християни-Марія Голомідова, МЧСВВ, «Заснування Мирянського Чину Святого Василя Великого в УГКЦ Митрополитом Андреем Шептицьким та віднова його діяльності в підпіллі в Галичині: на прикладі заснування в підпіллі та діяльності осередку МЧСВВ в Івано-Франківську,» 204–206.

Духовний провід членів Чину здійснювали владика Яків Тимчук, ЧСВВ, о. Петро Дутчак, III ЧСВВ, і з кінця 1980-х років – о. Іван Репела. Служби Божі в сестер відправляли також: владика Софрон Дмитерко, ЧСВВ, владика Павло Василик, нинішній митрополит і архієпископ Івано-Франківський Володимир Війтишин, о. Микола Сімкайло (єпископ з 2005 р.), о. Єронім Тимчук, ЧСВВ, о. Йосиф Данилович, ЧСВВ, о. Лаврентій Шкретка, ЧСВВ, о. Никодим Гуралюк, ЧСВВ, о. Андрій Кияк, о. Мирон Підлісецький, о. Роман Винничук, о. Миколай Волосянко, ЧНІ, о. Іван Демушка, о. Петро Шешурак, о. Микола Малярчук, о. Роман Сірецький, о. Йосиф Каганець та інші. Загальне керівництво Третім чином міста і області здійснювала с. Ореста-Ольга Колюх, ЧСВВ.

Під час виходу УГКЦ з підпілля члени Чину брали активну участь у різних заходах, які організувала підпільна УГКЦ¹¹⁷.

Сестра Ореста Колюх, ЧСВВ, 1993 р., даючи свідчення для Інституту історії церкви при УКУ у Львові, на запитання «Що доброго дало підпілля?» відповіла: «То що zorganizувався Третій чин, і той Третій чин піддержував весь католицизм. Ті світські люди. Бо сестер нас було дуже мало. І то всі старенькі були сестри... Ради того Третього чину так заховався той католицизм... То були сотні людей...»¹¹⁸

Третім періодом в історії МЧСВВ є час після виходу УГКЦ з підпілля до наших днів. В Україні після легалізації УГКЦ «почала відбудовувати свої структури – парафії, монастирі, навчальні заклади»¹¹⁹. Відновив свою легальну діяльність в Україні і Василіанський чин святий Йосафата. В Провінції Найсвятішого Спасителя осідки Третього чину zorganizувались при василіанських монастирях у Львові, Жовкві та Івано-Франківську.

З відкриттям церкви Царя Христа при монастирі отців василіан 21 вересня 1990 р. члени Чину почали приходити до храму на богослужіння, зібрання і двічі на рік на віднову обітів. Їхній духовний провід здійснював о. Йосиф Данилович, ЧСВВ. Від 1991-го до 1997 р. провідником Чину був о. Йосиф Холод, ЧСВВ. Головною настоятелькою Третього чину Івано-Франківська і області до 1995 р. була с. Ореста Колюх, ЧСВВ. Настоятелькою Чину Івано-Франківського осередку від 1991-го до 10 липня 2005 р. була с. Марія-Анна Вінтоняк, III ЧСВВ.

Члени Чину з настанням легалізації УГКЦ стали брати активну участь у відродженні Церкви та її становленні, провадячи активну апостольську діяльність. Сестри співали богослужіння у церкві Вмуч. Димитрія¹²⁰, записали на магнітофон українські колядки і духовні пісні для владика Павла Василика¹²¹, допомагали в організації та підготовці дітей

¹¹⁶ с. Християна Марія Голомідова, МЧСВВ, «Заснування Мирянського Чину Святого Василя Великого в УГКЦ Митрополитом Андреем Шептицьким...», 205–206.

¹¹⁷Ibid.

¹¹⁸ Інтерв'ю з с. Орестю (Ольгою Колюх), ЧСВВ від 6.11.1993, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юер: Павликівська Н. Архів Інституту історії Церкви Українського католицького університету, м. Львів, П-1-1-225, 1–2.

¹¹⁹ Посинодальне послання Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 2016 р. до духовенства, монашества і мирян «Служіння ближньому – дияконія – в житті УГКЦ». Синод Єпископів УГКЦ 2016 року ТОП ТЕМА Інформаційний ... news.ugcc.ua/topthemes/synod2016/.

¹²⁰ Інтерв'ю з с. Марією-Анною Вінтоняк, III ЧСВВ, 1942 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 24.09.2015. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

¹²¹ Інтерв'ю з с. Антонією-Анною Рак, III ЧСВВ, 1938 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 13.11.2014. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

до Першого Святого Причастя¹²² та в заснуванні Марійських дружин на парафіях міста і області¹²³, зі спільнотою «Українська молодь – Христові» допомагали священикам у хрещенні дітей з інтернату в с. Угорниках Тисменицького району¹²⁴. Сестри збирались також на спільну молитву, брали участь зі спільнотою Третього чину Матері Божої Неустанної Помочі в поході вервиці вулицями міста та участь в Євхаристійному поході¹²⁵. З відкриттям у місті греко-католицьких церков вони брали участь в їхньому прибиранні та прилеглих до церков територій¹²⁶.

Сестри здійснювали й індивідуальний апостолат: побудова каплички біля церкви Вмуч. Димитрія¹²⁷, друк і розповсюдження духовної літератури¹²⁸, вишиття стихаря і обруса на престол до каплички біля церкви Вмуч. Димитрія¹²⁹, пошиття для дітей з Марійської дружини голубих пелеринок¹³⁰, дарунок кадильниці для церкви Вмуч. Димитрія¹³¹, написання статті «Юдою не стану» про пароха церкви о. Миколу Бориславського¹³².

Від 1997-го до 2004 р. провідником Третього чину був ігумен о. Володимир Палчинський, ЧСВВ. За його дорученням у 1998–1999 рр. Чином опікувалася с. Атаназія Павлюк, ЧСВВ, і сестри мали щомісячні зібрання в монастирі сестер василіанок¹³³. Опісля Третій Чин остаточно перейшов під опіку отців василіан.

Від 2004-го до 2016 року духовний провід членів Третього чину здійснював о. Порфирій Шумило, ЧСВВ. 10 липня 2005 р. настоятелькою Чину було обрано с. Християну-Марію Голомідову, МЧСВВ. 2005 р. ігумен о. Володимир Палчинський, ЧСВВ, передав для членів Чину новий Статут – Статут Мирянського чину Святого Василя Великого, схвалений на Генеральній Капітулі Василіанського чину 1992 р. Після Другого Ватиканського собору (1962–1965 рр.) «Треті чини» в католицькій Церкві отримали нову назву: «Мирянські чини» цієї чернечої родини і відповідно до прийнятих соборових рішень Третій чин отримав назву – Мирянський чин Святого Василя Великого¹³⁴.

12 березня 2006 р. відбулись перші вибори Управи Мирянського ЧСВВ. Головою Управи було обрано с. Християну-Марію Голомідову, МЧСВВ. 14 червня 2009 р. відбулись довибори Управи у зв'язку з вибуттям двох її членів та призначення трьох заступників

¹²² Інтерв'ю з с. Наталією-Анною Мериндою, III ЧСВВ, 1930 р. н. м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 2.12.2014. Інтерв'ю с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ. Архів с. Християни-Марії Голомідової, МЧСВВ.

¹²³ Ibid; Усні спогади о. Йосифа Холода, ЧСВВ, 2017.

¹²⁴ Усні спогади с. Марії-Анни Вінтоняк, МЧСВВ, 1942 р. н., м. Івано-Франківськ, 2017.

¹²⁵ Усні спогади с. Іванни-Ірини Водницької, МЧСВВ, 1935 р. н., м. Івано-Франківськ, 2017; Усні спогади о. Йосифа Холода, ЧСВВ, 2017.

¹²⁶ Усні спогади с. Таїсії-Марії Довбенко, МЧСВВ, 1956 р. н., м. Івано-Франківськ, 2017.

¹²⁷ Інтерв'ю з с. Марією-Анною Вінтоняк, III ЧСВВ, 1942 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис 24.09.2015.

¹²⁸ Усні спогади с. Марії-Анни Вінтоняк, МЧСВВ, 1942 р. н., м. Івано-Франківськ, 2017.

¹²⁹ Інтерв'ю з с. Антонією-Анною Рак, III ЧСВВ, 1938 р. н., м. Івано-Франківськ. Аудіозапис листопад 2014.

¹³⁰ Усні спогади с. Іванни Ірини Водницької, МЧСВВ, 1935 р. н., м. Івано-Франківськ, 2017.

¹³¹ Інтерв'ю з с. Юлією (Оленою Дівнич), III ЧСВВ від 27.03.1994, м. Івано-Франківськ. Інтерв'ю'ер: Павликівська Н. Архів Інституту історії Церкви Українського католицького університету, м. Львів, О-1-1-352, 22.

¹³² Юлія Дівнич. «Юдою не стану», Івано-Франківськ: *Нова Зоря* № 15–16, липень 1991.

¹³³ Усні спогади с. Атаназії Павлюк, ЧСВВ, м. Івано-Франківськ, 2016 р.

¹³⁴ Статут Мирянського Чину Святого Василя Великого (Рим: При Генеральній Курії оо. Василіан, 1992). 32.

голови Управи. 20 квітня 2012 р. з благословення ігумена о. Йосафата Фітеля, ЧСВВ, покровителькою осідку Мирянського ЧСВВ в Івано-Франківську стала Непорочно Зачата Пречиста Діва Марія. 13 травня 2012 р. відбулись наступні вибори Управи Чину. Головою Управи було обрано с. Християну-Марію Голомідову, МЧСВВ.

24 листопада 2016 р. ігумен о. Йосафат Хаймик, ЧСВВ, для МЧСВВ призначив духовного провідника о. Павла Яхимця, ЧСВВ. 14 травня 2017 р. настоятелькою Мирянського ЧСВВ обрано с. Марію-Надію Кирилюк, МЧСВВ. 9 липня 2017 р. обрано нову Управу МЧСВВ.

Члени Мирянського ЧСВВ і в наші дні продовжують активну діяльність своїх попередників. Усі члени Чину є християни-практиками і живуть євхаристійним життям. З 2005 р. вони провадять активну апостольську діяльність на парафії, індивідуально, в сім'ях, у спільноті Чину та місійну. З 2006 р. сестри здійснюють на парафії Царя Христа організацію прощ до святих місць України. З 2006 р. до 20-ти членів Чину прибирають в суботу церкву. З 2009 р. сестри хористки МЧСВВ співають богослужіння у храмі. З 2011 р. опікується Мирянський Чин «Духовною школою» ім. митрополита Андрея Шептицького. Постійно здійснюється опіка тими членами Чину, хто потребує. Діяльність Чину від 2005-го до 2017 р. висвітлювалась в засобах суспільної комунікації. Одним з головних напрямків апостольської праці членів Чину є їхня місійна діяльність. З 2006 р. сестри опікуються дітьми-сиротами і дітьми з малозабезпечених сімей у допоміжній школі-інтернаті в с. Микуличин Яремчанської міськради та дітьми в обласному центрі соціально-психологічної реабілітації дітей. З 2009 р. з дітьми центру займаються катехитки Чину. З 2005 р. члени Чину працюють в слідчому ізоляторі міста, де співають в неділю і свята в капличці Св. Миколая Святу Літургію, катехизують ув'язнених, займаються благодійною діяльністю. З 2005 р. сестри працюють в лікарнях міста. Члени Чину також проводять місійну працю серед військовиків ЗСУ, допомагають переселенцям зі східних районів країни і Криму і тим людям, які потребують. На інших парафіях міста і області члени Чину теж провадять свою апостольську діяльність¹³⁵.

З дозволу протоігумена о. Йоана Школика, ЧСВВ, від 24 січня 2017 р. всі члени Мирянського ЧСВВ Івано-Франківської митрополії УГКЦ стали належати до осідку МЧСВВ при монастирі оо. василіан в Івано-Франківську. На цей час до осідку належить понад як 300 осіб. Загальна кількість членів Чину Провінції – близько 500 осіб.

Ще до Другої світової війни відбувались часті велелюдні прощі до Гошівського монастиря оо. василіан, а серед них були і члени Третього чину. В часи підпілля члени Чину з Івано-Франківська та області тайкома приходили на Ясну Гору помолитись і випросити в Бога і Пресвятої Богородиці ласки для України, а якщо була можливість, взяти участь у підпільній службі Божій. Тепер теж здійснюються силами Чину на парафії Христа Царя регулярні прощі до Гошівської обители, щоб помолитись біля стіп Пресвятої Богородиці в її чудотворній іконі і випросити в неї ласки і заступництва. Після легалізації УГКЦ у Гошівському монастирі неодноразово відбувались також з'їзди Третього чину всієї Провінції: 25 листопада 1992 р., в серпні 1995 р., 4–5 липня 2009 р.

15 липня 2017 р. Всеукраїнський з'їзд МЧСВВ відбувся в Івано-Франківському монастирі оо. василіан з нагоди 120-ї річниці від дня заснування Чину праведним митрополитом Андреем Шептицьким та 40-річчя Івано-Франківського осередку, який zorganizувач владика Яків Тимчук під час підпілля. В ньому взяли участь 150 членів Чину зі Львова, Жовкви, Бучача, Калуша, Коломиї, Делятина, Бурштина та ін. На з'їзді

¹³⁵ С. Християна-Марія Голомідова, МЧСВВ «Апостольська праця Мирянського Чину Святого Василя Великого в м. Івано-Франківську в часі сьогодення,» 2017.

провідник МЧСВВ у Провінції о. Назарій Лех, ЧСВВ, вручив пам'ятні медалі з нагоди ювілею 400-ліття Василянського чину Святого Йосафата отцям, провідникам Третього чину в підпіллі, та пам'ятні медалі і грамоти сестрам Чину, які своїм жертвним життям у часи підпілля сприяли життєдіяльності УГКЦ та її легалізації. На з'їзді присутні мали змогу переглянути слайд-фільм про історію МЧСВВ. Наприкінці було подано пропозиції щодо оновлення Статуту МЧСВВ і ухвалено рішення винести проект нового Статуту на обговорення в усіх осередках Чину Провінції. В перспективі єдиний оновлений Статут Мирянського чину Святого Василя Великого сприятиме успішному розвитку Чину.

Підсумовуючи, можемо зробити висновки, що Мирянський чин Святого Василя Великого, який при заснуванні отримав назву Братство Св. Василя Великого 3-го закону, заснував в УГКЦ 30 травня 1897 р. ігумен монастиря св. Онуфрія у Львові о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, майбутній митрополит. У часи підпілля в 1960–1980 рр. владика Яків Тимчук, ЧСВВ, на теренах Галичини діяльність Третього чину відновив і організував нові осередки. Члени Чину в підпіллі провадили свою активну діяльність, і ми можемо зробити висновок, що Третій чин Святого Василя Великого відіграв важливу роль у діяльності і функціонуванні УГКЦ в часи підпілля і сприяв її легалізації наприкінці 1980-х років та здобуттю волі й незалежності України.

В наш час члени Чину Івано-Франківського осередку провадять активну апостольську працю на своїх парафіях, індивідуально, в сім'ях, у спільноті Чину та місії. Своєю апостольською працею, християнським життям та добрими ділами члени Мирянського ЧСВВ свідчать про Ісуса Христа у світі і служать спасінню людей.

Отже, в цій статті здійснено спробу зібрати відомості, які стосуються основних віх історії Мирянського чину Святого Василя Великого. Продемонстровано ретроспективу розвитку Чину в різні історичні часи. Досліджено заснування і діяльність осередку Чину в часи підпілля в Івано-Франківську та його значення. Залишаються недослідженими братства Третього чину, яку заснував ігумен о. Андрей Шептицький, ЧСВВ, на світських парафіях і при монастирях у Львові, Крестині, Бучачі і Дрогобичі. Недосліджено діяльність багатьох осередків Третього чину, які діяли у Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях в часи підпілля і після легалізації УГКЦ. Тож залишається потреба в дослідженні історії цих осередків. Ця тема потребує глибшого вивчення і заслуговує на окреме монографічне дослідження.

Автор статті висловлює глибоку вдячність Генеральному консультору ЧСВВ, довголітньому дослідникові історії Чину о. Порфирієві Підручному, ЧСВВ, з Рима за надіслані їй Статути 1912 і 1955 рр. та за надані відомості і консультації щодо історії Мирянського ЧСВВ.

Автор статті складає особливу подяку Господу Богові за вислухану молитву, допомогу в дослідженні історії Мирянського чину Святого Василя Великого і зіслані їй ласки за заступництвом праведного митрополита Андрея Шептицького задля його прослави.

На велику Божу Славу!

LAY ORDER OF SAINT BASIL THE GREAT – DYNAMICS OF DEVELOPMENT

Sister **HRYSTYYANA MARIA HOLOMIDOVA**, Order of Lay St. Basil the Great

Christ the King Monastery OSBM

street Independence, 181, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000

SUMMARY

The article is intended to acquaint a reader with the main milestones of the history of the Lay Order of Saint Basil the Great from the moment of its foundation by the Metropolitan Andrey Sheptytsky in the Ukrainian Greek-Catholic Church in 1897-1898 up to now. The article describes three main periods in the history of the Order: from the time of foundation of the Lay Order of Saint Basil the Great to the liquidation of the Ukrainian Greek-Catholic Church at Lviv Pseudo-Cathedral (1897-1946), the Underground Period (1946-1989), and the activity of the Order after the legalization of the Ukrainian Greek-Catholic Church (1989-2017).

Under the conditions of the first period, brotherhoods were founded in Przemysl, Lviv and Stanislaviv eparchies, at secular parishes and at the Basilian monasteries in Krystynopil, Lviv, Buchach and Drohobych. Before the Second World War, the brotherhoods of the Third Order were well developed, founded at the Basilian monasteries.

Under the conditions of the deployment of the second period in the history of the Third Order - the Underground Period, the Statutes of the Third Order of Saint Basil the Great were concluded in 1955 in Rome. In the 1960-1980's in Galicia the Basilian's fathers restored and intensified the activity of the already existing centres of the Third Order and established new ones. A special merit in the creation and organization of their activity belongs to the Archbishop Yakov Tymchuk, the Order of Saint Basil the Great. The centres of the Order were organized by the Archbishop and operated in the cities of Lviv, Zhovkva, Dubliany, Buchach, Borshchiv, Zalishchyky, Chortkiv, Ivano-Frankivsk, Kalush, Kolomyia, Dolyna, Bolekhiv and others.

After the legalization of the Ukrainian Greek-Catholic Church, the third period in the history of the Lay Order of Saint Basil the Great began. In the province of the Holiest Savior, the whereabouts of the Order were organized at the Basilian monasteries in Lviv, Zhovkva and Ivano-Frankivsk. Members of the Order of Ivano-Frankivsk centre began to take an active part in the revival of the Church and its formation, conducting apostolic activity at their parishes, individually, in families, in the community of the Order and missionary, providing testimonies about Jesus Christ by their work. Since 2005, members of the Order began to conduct their lives in accordance with the Statute of the Lay Order of Saint Basil the Great. The question of a single Statute for all centres of the Order was considered at the All-Ukrainian Congress of the Lay Order which took place on July 15, 2017 in Ivano-Frankivsk on the occasion of the 120th anniversary from the date of foundation of the Order by the righteous Metropolitan Andrey Sheptytsky and the 40th anniversary from the date of foundation of Ivano-Frankivsk centre by the Archbishop Yakov Tymchuk in 1977. In the future, the single updated Statute of the Lay Order of Saint Basil the Great will promote the successful development of the Order.

Key words: Lay Order of St. Basil the Great, LOSBM, Third Order of St. Basil the Great, Metropolitan Andrey Sheptytsky, Bishop Jacob Timchuk, III OSBM, UGCC.

REFERENCES

Burko, Volodymyr, (o. Volodymyr Burko, ChSVV). "The Brazilian Province of Saint Joseph," in *Sketch of the history of Basilian Order – of Saint Josapat (Analecta OSBM. Series II, sectio I, Vol. 48)*. Rym: Vyd.-vo oo. Vasyliyan, 1992, 493–516. (in Ukrainian).

Vorotnyak, Josafat, (o. Josafat Vorotnyak, ChSVV), "Pastoral activity of the reformed Basilians," in *Dobromyl reform and revival of the Ukrainian Church*, red. kol. o. Josafat Romanyk, ChSVV, o. Josyf Budaj, ChSVV, Myxajlo Hajkovs'kyj, Ivan Paslavskyj, Yaroslav Levkiv, L'viv: Misioner, 2003, 130–136. (in Ukrainian).

Holy pictures of Saint Basil the Great of Anna Shuplat (priest's wife s. Tereza Anna Shuplat, the Third Order of Saint Basil the Great), 1900, a photocopy, and Marta Bobrykovich (s. Mahdalyna Marta Bobrykovich, the Third OSBM), 1900, original copy, with the date of their vestments – September 21, 1977. Ivano-Frankivsk, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Holomidova, Mariya, (s. Xrystyyana Mariya Holomidova, MChSVV), "Lay Foundation of the Order of St. Basil the Great in the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC) founded by the Met-

ropolitan Andrey Sheptytsky and renewal its activity in Underground in Galicia: in the example of establishment in the Underground and activity of the center Order of Lay St. Basil the Great in Ivano-Frankivsk,” *Naukovyj visnyk Ivano-Frankivskoho bohoslous»koho universytetu UHKC «Dobryj Pastyr». Zbirnyk naukovykh prac». Bohoslov’ya*, Hol. Red. R. A. Horban», Vyp. 9: do 70-tyx rokovyn L»vivs»koho psevdosoboru. Ivano-Frankivs»k: IFBU, 2016, 194-211. (in Ukrainian).

Holomidova, Mariya, (s. Xrystyyana Mariya Holomidova, MChSVV), “Lay apostolic work of St. Basil the Great in Ivano-Frankivsk today,” *Naukovyj visnyk Ivano-Frankivskoho bohoslous»koho universytetu UHKC «Dobryj Pastyr». Zbirnyk naukovykh prac». Bohoslov’ya*, Hol. Red. R. A. Horban», Vyp. 10: do 150-richchya vid dnya narodzhennya yepyskopa Hryhoriya Xomyshyna. Ivano-Frankivsk: IFBU, 2017. (in Ukrainian).

Divnych, Olena, (s. Yuliya Olena Divnych, MChSVV). “I will not be Judah”, Ivano-Frankivsk: *Nova Zorya*, n. 15-16, lypen 1991. (in Ukrainian).

Dutkevych, Vitalij (o. Vitalij Dutkevych, ChSVV). Speech of the Archbishop Yakov Tymchuk at the Academy, the Order of Saint Basil the Great. <http://www.buchacheparchy.org.ua/pro-vladykujakova-tymchuka.html> (in Ukrainian).

Electronic message from Porfyrii Pidruchnyi (f. Porfyrii Pidruchnyi, OSBM) to Mariia Holomidova (sr. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great) regarding the language correction of the “Rules of Saint Father Basil the Great for secular people,” the 3rd edition, 1932, Rym, 17 travnya 2016, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Electronic message from Porfyrii Pidruchnyi (f. Porfyrii Pidruchnyi, OSBM) to Mariia Holomidova (s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great) about the existence of the Brotherhood of Saint Basil the Great in the 17th-18th centuries in the Ukrainian Greek-Catholic Church, Rym, 22 travnya 2016, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Zhernoklyeyev, Oleh. *The third order. Laity in Catholic monastic communities: outlines of history*. Ivano-Frankivsk: Foliant, 2014, 232. (in Ukrainian).

Interview with the Archbishop Sofron Dmyterko, OSBM of November 26, 1993, Ivano-Frankivsk. Interviewer: Dr. Borys Hudziak, Archive of the Institute of History of the Church of the Ukrainian Catholic University in Lviv, P-1-1-419.3. (in Ukrainian).

Interview with Anna Vintoniak (s. Mariia Anna Vintoniak, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1942, Ivano-Frankivsk. Audio recording 9.11.2012. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Interview with Anna Vintoniak (s. Mariia Anna Vintoniak, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1942, Ivano-Frankivsk. Audio recording 24.09.2015. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Interview with Olena Divnych (s. Yuliya Olena Divnych, the Third Order of Saint Basil the Great), 1920, of March 27, 1994, Ivano-Frankivsk. Interviewer: Pavlikivska N., Archive of the Institute of History of the Church of the Ukrainian Catholic University in Lviv, O-I-I-352. (in Ukrainian).

Interview with Mariia Dovbenko (s. Taisiia Mariia Dovbenko, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1956, Ivano-Frankivsk. Audio recording 15.11.2014. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Interview with Olha Koliukh (s. Oresta Olha Koliukh, OSBM), 1917, of November 6, 1993, Ivano-Frankivsk. Interviewer: Pavlikivska N., Archive of the Institute of History of the Church of the Ukrainian Catholic University in Lviv, P-I-I-225. (in Ukrainian).

Interview with Anna Merynda (s. Nataliia Anna Merynda, the Third Order of Saint Basil the Great), 1930, of April 12, 1995, Ivano-Frankivsk. Interviewer: Pavlikivska N., Archive of the Institute of History of the Church of the Ukrainian Catholic University in Lviv, O-I-I-350. (in Ukrainian).

Interview with Anna Merynda, 1930, Ivano-Frankivsk. Audio recording 10.05.2014. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Interview with Anna Merynda, 1930, Ivano-Frankivsk. Audio recording 2.12.2014. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Interview with Olha Pitulei (priest’s wife s. Tarsykiia Olha Pitulei, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1931, Kalush. Audio recording 29.12.2014. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the

Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Interview with Anna Rak (s. Antoniiia Anna Rak, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1938, Ivano-Frankivsk. Audio recording November 2014. Interview of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. Archive of s. Christian Mariia Holomidova, the Lay Order of Saint Basil the Great. (in Ukrainian).

Krexovecka, I., "He founded a monastery on Maizli," Ivano-Frankivsk: *Nova Zorya*, n. 48, 10 hrudnya 1997. (in Ukrainian).

Letter from Olha Koliukh (s. Oresta Olha Koliukh, OSBM), born on 1917, about the foundation of the Third Order of Saint Basil the Great in Ivano-Frankivsk. Ivano-Frankivsk. Rukopys, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Letter from Olha Koliukh (s. Oresta Olha Koliukh, OSBM), 1917, to Anna Vintoniak (s. Anna Mariia Vintoniak, the Third Order of Saint Basil the Great), born on 1942, of March 16, 1994. Ivano-Frankivsk. Rukopys, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Lists of members of the religious community "Brotherhood of the law of Saint Basil the Great," 1898, Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, Fund 684, Series 1, File 2606, Sheets 17. (in Ukrainian).

Lists of members of III (the Third) Order of Saint Basil the Great of the city of Ivano-Frankivsk in the underground, written by Olha Koliukh (s. Oresta Olha Koliukh, the Order of Saint Basil the Great), Ivano-Frankivsk, rukopys, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Minute-book "console" of internal meetings of councillors under the hegumen of the monastery 1896–1923, Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, Fund 684, Series 1, File 2198, Sheets 87. (in Ukrainian).

"Missionary news," *Misionar*, Lviv: Zhovkva, 1897, n. 2, 29–31. (in Ukrainian).

Notebooks, A. Sheptytsky's diary, Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, Fund 358, Series 1, File 28, Sheets 270. (in Ukrainian).

Oral testimonies of Yurii Stetsyk and Bohdan Lazorak from Drohobych on the existence of the brotherhoods of Saint Basil the Great in the 17th - 18th centuries in the Ukrainian Greek-Catholic Church, 2016. (in Ukrainian).

Oral memories of Yosyf Kholod (f. Yosyf Kholod, the Order of Saint Basil the Great), 2017. (in Ukrainian).

Oral memories of Atanaziia Pavliuk (s. Atanaziia Pavliuk, OSBM), Ivano-Frankivsk, 2016. (in Ukrainian).

Oral memories of Iryna Vodnytska (s. Ivanna Iryna Vodnytska, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1935 r. n., Ivano-Frankivsk, 2017. (in Ukrainian).

Oral memories of Anna Vintoniak (s. Mariia Anna Vintoniak, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1942, Ivano-Frankivsk, 2017. (in Ukrainian).

Oral memories of Mariia Dovbenko (s. Taisiia Mariia Dovbenko, the Lay Order of Saint Basil the Great), 1956, Ivano-Frankivsk, 2017. (in Ukrainian).

Pietnoczko, Bogdan (ks. diakon Bogdan Pietnoczko OSBM), "Father Tymothy Shchurovskyi OSBM and the case of novitiate in Bila," in *Basilians in the world: past and present, Bazylianiew swiecieprzeszloscorazterazniejszosc, Biblioteka "Bazylianskich Studiow Historycznych,"* Vol. 2, edited by o. d-r Vasyl Parasyuk OSBM, (Warszawa: "Bazyliada," 2017), 73–81. (in Polish).

Skruten, Josafat (o. Josafat Skruten, ChSVV), "In the monk's cell". Dobromyl reform and revival of the Ukrainian Church. Lviv: Misioner, 2003, 259–269. (in Ukrainian).

Statuta Associationis Aggregatorum Ordinis S-ti Basilii Magni (ad instar Tertii Ordinis), 1955. (in Ukrainian).

Statute of the Lay Order of Saint Basil the Great. Rym: Pry Heneralnij Kuriyi OO. Vasyliyan, 1992, 32. (in Ukrainian).

Statutes of the Third Order of Saint Basil the Great. Hrottaferrata: Vyd-vo oo. Vasyliyan; Rym, 1955, 23. (in Ukrainian).

Stockyj, Yaroslav. "Monastery of the Basilian Fathers of the Holy Cross in Buchach 1712 – 1996". Lviv: Misioner, 1997, 200. (in Ukrainian).

Stryi: from the beginning to present. Part 3. www.stryi.com.ua > Istoriya > Zahalna istoriya mista. (in Ukrainian).

The posynodal epistle of the Synod of Bishops of the Ukrainian Greek-Catholic Church in 2016 to clergy, monks and laity "Serving the neighbour - diaconia - in the life of the Ukrainian Greek-Catholic Church". Synod Yepyskopiv UHKC 2016 roku TOP TEMA Informacijnyj ... news.ugcc.ua/topthemes/synod 2016/ (in Ukrainian).

Ustav of the Third Order of Saint Basil the Great. On the greater glory of God and honour of the Most Holy Mother of God, Saint Joseph the Betrothed, Saint Basil the Great, Saint Hieromartyr Josaphat, the Holy Guardian Angel, Saint Mokryna and all Saints. Fotokopiya rukopysu Ustavu III ChSVV s. YelyzavetyRosalii Struk, III ChSVV, arxiv s. Xrystyyany Mariyi Holomidovoyi, MChSVV. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni. Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris in annum MCMXV et XVI. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1916, 47. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris in annum MCMXXI. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1921, 36. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXII. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1922, 39. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXIII. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1923, 44. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXIV. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1924, 48. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXV. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1925, 52. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno in MCMXXVI. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1926, 56. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXVII. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1927, 55. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXVIII. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1928, 59. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXIX. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1929, 50. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXX. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1930, 61. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis S. Basilii Magni Congregationis Ruthenae SS. Salvatoris ineunte anno MCMXXXI. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1931, 68. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis PP. Basilianorum S-ti Josaphat ineunte anno 1932. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1932, 89. (in Ukrainian).

Catalogus Provinciae SS. Salvatoris Ordinis Basiliani S-ti Josaphat ineunte anno 1933. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1933, 60. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis Basiliani S-ti Josaphat Provinciae SS. Salvatoris ineunte anno 1937. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1937, 53. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis Basiliani Sancti Josaphat Provinciae SS. Salvatoris ineunte anno 1938 LV. Zovkva: Typographia PP. Basilianorum, 1938, 58. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis Basiliani Sancti Josaphat Provinciae Haliciensis SS. Salvatoris ineunte anno 1939 LVI Leopoldis 1939. Typographia PP. Basilianorum in Zovkva. 56. (in Ukrainian).

Catalogus Ordinis Sancti Basilii Magni Provinciae Haliciensis S S. Salvatoris 1940–1941 Leopoldis 1943. (in Ukrainian).

Compilers Bublyk, Taras, (o. BublykTaras), Hubych, Lidiya, Kasichnyk, Oksana, Kachynska, Maryna, Kit, Nataliya, Kolomyyec», Iryna, Myxalejko and Andrij, (o. Myxalejko Andrij), “To the Light of Resurrection through the Thorns of Catacombs, The Underground Activity and Reemergence of the Ukrainian Greek Catholic Church, 2-nd edition, reviset and enhanced. Lviv: Vydavnyctvo Ukrayinskoho katolyc»koho universytetu, 2014, 84. (in Ukrainian).

Chronicle of the monastery of St. Onuphrius in Lviv for 1903–1917. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, Fund 684, Series 1, File 2195, Sheets 179. (in Ukrainian).

Chronicle of the monastery of St. Onuphrius in Lviv for 1920–1930. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, Fund 684, Series 1, File 2196, Sheets 120. (in Ukrainian).

Chronicle of the monastery of St. Onuphrius in Lviv for 1931–1937. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, Fund 684, Series 1, File 2197, Sheets 220. (in Ukrainian).

Sheptyckyj, Andrej. “Pastoral epistle to the clergy about the church brotherhood”, www.laitiugcc.org.ua/contact.html / <http://www.laitiugcc.org.ua/dokumenti-ugkc.html> (in Ukrainian).

Sheptyckyj, Andrej (o. Sheptyckyj Andrej, ChSVV), “Rules of Saint Father Basil the Great for laic people”. Zhovkva: Vyd-vo oo.Vasyliyan, 1912, 32. (in Ukrainian).

Sheptyckyj, Andrej (o. Sheptyckyj Andrej, ChSVV), “Rules of Saint Father Basil the Great for secular people”. Zhovkva: Vyd-vo ChSVV, 1932, 32. (in Ukrainian).